

**KANCELARIA
SENATU**

BIURO ANALIZ, DOKUMENTACJI
I KORESPONDENCJI

Warszawa, 19 lutego 2020 r.

BADK.DPK.133.142.2019 MKo

P10-30/19	Data wpływu petycji 12 grudnia 2019 r.
	Data sporządzenia informacji o petycji 14 lutego 2019 r.

KODEKS POSTĘPOWANIA KARNEGO

TEMAT

NI EWSPÓŁMIERNOŚĆ KARY

JAKO WYŁĄCZNY ZARZUT W KASACJI

WNOSZĄCY PETYCJE: petycja indywidualna

Osoba fizyczna.

PRZEDMIOT PETYCJI:

Podjąć inicjatywę ustawodawczą dotyczącą zmiany ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks postępowania karnego, w celu usunięcia możliwości wniesienia kasacji przez Prokuratora Generalnego ze względu na orzeczenie przez sąd niewspółmierności kary.

UZASADNIENIE WNOSZĄCEGO PETYCJE:

Autor petycji postuluje usunięcie art. 523 § 1a z Kodeksu postępowania karnego, który daje tylko Ministrowi Sprawiedliwości, prawo do wniesienia kasacji opartej wyłącznie na zarzucie niewspółmierności kary. Uprawnienie takie nie przysługuje stronie postępowania karnego. Ponadto uprawnienie to nie zostało przyznane przez ustawodawcę Rzecznikowi Praw Obywatelskich, co zdaniem autora petycji prowadzi do ograniczenia praw obywateli (oskarżonych) do rzetelnego postępowania. Wnoszący petycję stoi na stanowisku, że Rzecznik, jako konstytucyjny organ stojący na straży praw i wolności człowieka, powinien posiadać możliwość wniesienia kasacji wyłącznie na podstawie zarzutu niewspółmierności kary, w podobny sposób jak Minister Sprawiedliwości.

W petycji podniesiono, że regulacja zawarta w art. 523 § 1a jest zastanawiająca, gdyż w świetle art. 521 k.p.k., zarówno Rzecznikowi Praw Obywatelskich jak i Ministrowi Sprawiedliwości została przyznana możliwość wniesienia kasacji od każdego prawomocnego orzeczenia sądu kończącego postępowanie.

STAN PRAWNY:

Konwencja o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności sporządzona w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r. (Dz. U. z 1993 r. Nr 61, poz. 284 ze zm.) w art. 6 ust. 1 stanowi, że każdy ma prawo do sprawiedliwego i publicznego rozpatrzenia jego sprawy w rozsądnym terminie przez niezawisły i bezstronny sąd ustanowiony ustawą przy rozstrzygnięciu o jego prawach i obowiązkach o charakterze cywilnym albo o zasadności każdego oskarżenia w wytoczonej przeciwko niemu sprawie karnej.

Zgodnie z art. 13 Konwencji każdy, czyje prawa i wolności zawarte w niniejszej konwencji zostały naruszone, ma prawo do skutecznego środka odwoławczego do właściwego organu państwowego także wówczas, gdy naruszenia dokonały osoby wykonujące swoje funkcje urzędowe.

Konstytucja RP z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. Nr 78, poz. 483 ze zm.) w art. 42 ust. 2 stanowi, że każdy przeciw komu prowadzone jest postępowanie karne, ma prawo do

obrony we wszystkich stadiach postępowania. Może on w szczególności wybrać obrońcę lub na zasadach określonych w ustawie korzystać z obrońcy z urzędu.

Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks postępowania karnego (Dz. U. z 2020 r. poz. 30), dalej: „k.p.k.”, reguluje sposób i tryb wnoszenia nadzwyczajnych środków zaskarżenia.

Zgodnie z art. 519 k.p.k. od prawomocnego wyroku sądu odwoławczego kończącego postępowanie oraz od prawomocnego postanowienia sądu odwoławczego o umorzeniu postępowania i zastosowaniu środka zabezpieczającego określonego w art. 93a Kodeksu karnego może być wniesiona kasacja. Przedmiotem zaskarżenia nie może być samo uzasadnienie.

Art. 520 k.p.k. stanowi, że do wniesienia kasacji uprawnione są strony. Jednak strona, która nie zaskarżyła orzeczenia sądu pierwszej instancji, nie może wnieść kasacji od orzeczenia sądu odwoławczego, jeżeli orzeczenie sądu pierwszej instancji utrzymano w mocy lub zmieniono na jej korzyść. Powyższe ograniczenie nie dotyczy uchybień sądu polegających na bezwzględnych przyczynach odwoławczych określonych w art. 439 k.p.k.

Uprawnionymi do wniesienia kasacji od każdego prawomocnego orzeczenia kończącego postępowanie są: Prokurator Generalny, Rzecznik Praw Obywatelskich oraz Rzecznik Praw Dziecka w zakresie naruszenia praw dziecka (art. 521 § 1 i 2 k.p.k.).

Zgodnie z art. 523 § 1 kasacja może być wniesiona tylko z powodu uchybień wymienionych w art. 439 lub innego rażącego naruszenia prawa, jeżeli mogło ono mieć istotny wpływ na treść orzeczenia. Kasacja nie może być wniesiona wyłącznie z powodu niewspółmierności kary. Ograniczenie to nie dotyczy kasacji wniesionej przez Prokuratora Generalnego w sprawach o zbrodnie (art. 523 § 1a k.p.k.).

Art. 439 § 1 k.p.k. wymienia bezwzględne przyczyny odwoławcze, które niezależnie od granic zaskarżenia i podniesionych zarzutów oraz wpływu uchybienia na treść orzeczenia muszą stanowić o uchyleniu zaskarżonego orzeczenia. W związku z powyższym sąd obligatoryjnie uchyla orzeczenie jeżeli:

- 1) w wydaniu orzeczenia brała udział osoba nieuprawniona lub niezdolna do orzekania bądź podlegająca wyłączeniu na podstawie art. 40;
- 2) sąd był nienależycie obsadzony lub którykolwiek z jego członków nie był obecny na całej rozprawie;
- 3) sąd powszechny orzekł w sprawie należącej do właściwości sądu szczególnego albo sąd szczególny orzekł w sprawie należącej do właściwości sądu powszechnego;

4) sąd niższego rzędu orzekł w sprawie należącej do właściwości sądu wyższego rzędu;

5) orzeczono karę, środek karny, środek kompensacyjny lub środek zabezpieczający nieznane ustawie;

6) orzeczenie zapadło z naruszeniem zasady większości głosów lub nie zostało podpisane przez którąkolwiek z osób biorących udział w jego wydaniu;

7) zachodzi sprzeczność w treści orzeczenia, uniemożliwiająca jego wykonanie;

8) zostało wydane pomimo to, że postępowanie karne co do tego samego czynu tej samej osoby zostało już prawomocnie zakończone;

9) zachodzi jedna z okoliczności wyłączających postępowanie, określonych w art. 17 § 1 pkt 5, 6 i 8-11;

10) oskarżony w postępowaniu sądowym nie miał obrońcy w wypadkach określonych w art. 79 § 1 i 2 oraz art. 80 lub obrońca nie brał udziału w czynnościach, w których jego udział był obowiązkowy;

11) sprawę rozpoznano podczas nieobecności oskarżonego, którego obecność była obowiązkowa.

DZIAŁANIA POWIĄZANE:

Podkreślić należy, że ustawa z dnia 11 marca 2016 r. o zmianie ustawy - Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2016 r. poz. 437) w art. 1 pkt 124 lit. b) przyznała Ministrowi Sprawiedliwości wyjątkową kompetencję do wnoszenia kasacji opartej wyłącznie na niewspółmierności kary, co wprost zapewnia art. 523 § 1a po zmianie Kodeksu postępowania karnego. Regulacja ta obowiązuje od 15 kwietnia 2016 r.

INFORMACJE DODATKOWE:

Sąd Najwyższy – Izba Karna w postanowieniu z 13 marca 2019 r. w sprawie sygn. akt IV KK 93/19 wyjaśnił, że ustawodawca wyraźnie stwierdził, że kasacja nie może być wniesiona wyłącznie z powodu niewspółmierności kary. Sąd jednak doprecyzował, że ograniczenie wynikające z użytego słowa wyłącznie nie oznacza, iż możliwe jest postawienie takiego zarzutu o ile towarzyszy mu inny zarzut. Poza wyjątkiem, o którym mowa w art. 523 § 1a Kodeksu postępowania karnego, twierdzenie w kasacji, że kara jest niewspółmierna, dopuszczalne jest tylko wówczas, gdy zarzuca się rażąco obrazę prawa materialnego lub procesowego, która mogła mieć istotny wpływ na treść rozstrzygnięcia o karz. Formułowanie jednak wprost zarzutu niewspółmierności kary zostało przez ustawodawcę wyłączone.

Sąd Najwyższy – Izba Karna w postanowieniu z 28 lipca 2016 r. w sprawie sygn. akt IV KK 245/16 stwierdził, że wprawdzie wolno w kasacji twierdzić, iż kara jest niewspółmierna, ale musi to jednak być następstwem rażącej obrazy prawa materialnego lub procesowego, która mogła mieć istotny wpływ na treść rozstrzygnięcia o karze. Dopiero obowiązująca od dnia 15 kwietnia 2016 r. nowelizacja art. 523 k.p.k., poprzez dodanie § 1a, umożliwiła wniesienie kasacji „wyłącznie z powodu niewspółmierności kary”, ale dotyczy to jedynie Ministra Sprawiedliwości – Prokuratora Generalnego i tylko w odniesieniu do „spraw o zbrodnie” (art. 1 pkt 124 lit. b) ustawy z dnia 11 marca 2016 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2016 r. poz. 437).

OPRACOWAŁ

Maciej Kowalski

WICEDYREKTOR

Danuta Antoszkiewicz